

Med djuriska förtecken

Om du inte hinner läsa krönikan nu, så är det ingen ko på isen. Det säger jag inte för att jag har en näv bakom örat. Du behöver definitivt inte ana några ugglor i mossen eftersom det inte ligger någon hund begraven i krönikan. Det är det som är det fina i kräksången. Samtycker du inte, är jag beredd att göra en pudel. Hänger du med?

TEXT OCH FOTO BENGT SAHLBERG

Att djuren spelar en viktig roll i människans historia råder det inget tvivel om. Djuren dyker inte bara upp i naturen utan i språket, religionen, näringslivet, media, litteraturen, konsten, arkitekturen, musiken, idrotten, heraldiken, i ortsnamn, personnamn och så vidare. Och i turismen.

Eftersom jag just nu arbetar på en bok om människans förhållande till djuren, där ett lexikon över begrepp och uttryck som vi använder för att beskriva oss själva med djuriska förtecken ingår, passade jag på att genomföra en studieresa i juli månad till ett antal djurparker i Sverige. Syftet var främst att kartlägga och fotografera utbudet av djuriska upplevelser i dess olika former. Av personliga skäl ställdes kosan mot norr. Parken Zoo i Eskilstuna, Orsa Björnpark, Järvsö Zoo, Frösö Zoo och Moose Garden i och utanför Östersund, Junsele Djurpark, Lycksele Djurpark och Furuviksparken utanför Gävle besöktes.

Innan vi passerar entréerna till djurparkerna kan vi konstatera att det globala utbudet av animala upplevelser generellt sett är betydande. Utöver olika typer av zoon skapas fjärrlshus, akvarier, voljärer, terrarier, delfinarier med mera över hela klotet. Vill man beskåda djurlivet mer live finns en mångfald safaris att delta i, alltifrån semaresor till de fem stora på savannerna i Afrika, till tigerparker i Indien, vargreservat i USA eller valspaning i Nordnorge.

Det första zoot öppnades i London 1827 och den första nationalparken, Yellowstone i USA, skapades 1872. Den svenska innovationen Skansen invigdes 1891 och blev något av en stilbildare för kommande djurparker-friluftsmuseer, även internationellt. Och nya varianter tillkommer. I Montreal i Kanada har man konverterat velodromen från OS 1976 till en Biodome bestående av fyra klimatzoner med den fauna och flora som råder i de faktiska klimatzonerna.

Vilka blev då de bestående intrycken från rundresan till djurparkerna?

Publikmässigt har djuren helt klart sina största intressenter i barnfamiljerna. Och det som drar är å ena sidan de exotiska inslagen, där även den vuxna delen

av publiken är nyfiken, och å andra sidan barnparkerna, där de mindre barnen kan umgås med djuren på ett personligare plan. Att klappa, krama och kela med getter, grisar, kalvar och även älgkalvar ger besöket på djurparken djupare emotionella upplevelser.

Några parker har satsat på kombinationen djurpark-nöjesfält, vilket utan tvekan ökar publiktillströmningen. Vål tilltagna shoppas med bland annat stor uppsättning gossedjur bidrar till parkernas ekonomi. Även boendeanläggningar, som till exempel vandrarhem och stugor, finns i anslutning till vissa parker.

Som gräddes på moset och extra dragplaster profilerar sig parkerna med sällsynta djurarter. I Parken Zoo i Eskilstuna kan man stifta bekantskap med vita tigrar, i Junsele Djurpark med vita lejon och i Frösö Zoo i Östersund med vita vargar. Järvsö Zoo och Lycksele Djurpark har professionellt specialiserat sig på den nordiska faunan. Moose Garden har älgar i hägn och Orsa Björnpark har som namnet avslöjar sin styrka i björnhägnen. Vid mitt besök erbjöd björnarna utöver det vardagliga en genererad uppvissning i parning.

Mer specialiserade anläggningar som Orsa Björnpark och Moose Garden verkar, vid en ökad besökning av parkeringsplatserna, uppvisa en större andel utländska besökare. Något som också märks i form av främmande språk vid kommentarer från publiken.

Genomgående håller informationen om djuren hög klass och guiderna, inte

minst vid matningen, skapar genom spännande berättelser ett betydande mervärde för publiken. Mycket av våra relationer till djuren är en fråga om storytelling. Och om empati. Försäljningen av gossedjur är en miljardmarknad.

Utöver parkernas publika funktion har flera parker projekt för att bevara utrotningshotade arter. Utbyte av exemplar mellan svenska och utländska djurparker är här en metod att förnya arternas genuppsättning. Flera bedriver också etologisk forskning kring djurens egenskaper och beteenden.

Även om djurparkerna uppfyller väsentliga krav som publika attraktioner går det naturligtvis att vissa produkterna ytterligare. Med hjälp av it-applikationer är det möjligt att skapa ännu större närhet och tillgänglighet till djuren. Vid just min resa fick jag aldrig syn på något lodjur trots att merparten av djurparkerna hade lodjurshägn. Även fysiskt finns det möjligheter att öka kontakten med djuren genom glasade ytor till exempelvis boplatser där endast publiken kan se genom glaset.

Inget talar för att intresset för våra genetiska släktingar i djurriket kommer att minska. Tvärtom! Djuren kommer sannolikt att stärka sin position bland upplevelseindustrins uppsättning guldkalvar.

Och produktutvecklingen av våra relationer till djuren fortsätter. Den som inte gjorde en fysisk resa till djurparkerna sommaren 2006 kunde gå till varuhuset NK i centrala Stockholm och i entrén mötas av den nordiska faunan i glas. Om man önskade och var stadd i kassa kunde man inhandla ett eller flera djur för att ställa upp på någon lämplig plats i hemmet. Fundera på hur många djur du själv har hemma på till exempel textilier, porslän, tavlor, mattor, kläder, böcker eller som små skulpturer i glas, metall och trä. Du kommer att bli överraskad. Det finns dom som har en Jaguar i garaget!

PS. Boken som omtalas inledningsvis har arbetstiteln Från kyrkrätta till bishaj. Om planerna går i lås kan den presenteras på 2007 års bokmässia i Göteborg.